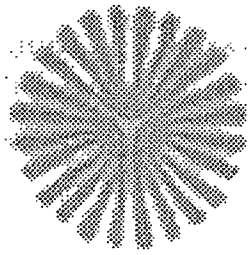

۱۰۱۳۰۱

دانشگاه پیام نور - دانشکده ادبیات و علوم انسانی	
شماره ثبت	L
شماره مدرک	۲۰۲
شماره رکنور	۸۴۷/۱۱

دانشگاه پیام نور

مرکز تهران

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم تربیتی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته برنامه ریزی درسی

موضوع:

مطالعه میزان اثربخشی کاربرد رسانه‌های آموزشی

در فرآیند یاددهی - یادگیری درس زیست‌شناسی پایه اول دبیرستان دخترانه منطقه ۹ تهران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر مهران فرج‌اللهی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد رضا حمیدی‌زاده

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۱

پژوهشگر:

فائقه عظیم‌زاده اردبیلی

شهریور ۱۳۸۴

۱۰۱۴۵۱

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان: مطالعه میزان اثر بخشی کاربرد رسانه های آموزشی در فرآیند یاددهی - یادگیری درس زیست شناسی پایه اول دبیرستان منطقه ۹ تهران که توسط: فائقه عظیم زاده اردبیلی تهیه و به هیات داوران ارائه گردیده است مورد تایید می باشد.

تاریخ دفاع: ۱۹/۶/۸۴ نمره: ۱۹
اعضای هیات داوران
نام و نام خانوادگی هیات داوران مرتبه علمی امضاء

استادیار

استاد راهنما

۱- دکتر مهران فرج الهی

دانشیار

استاد مشاور

۲- دکتر محمدرضا حمیدی زاده

دانشیار

استاد ممتحن

۳- دکتر حاسم فردوس

نماینده گروه آموزشی

۴- دکتر بهمن زندی

چکیده

هدف از انجام این پژوهش مطالعه میزان اثر بخشی کاربرد رسانه‌های آموزشی در فرآیند یاددهی - یادگیری درس زیست‌شناسی پایه اول دبیرستان و همیاری دانش‌آموزان در تولید و بکارگیری ابزار و وسایل آموزشی بوده است. همچنین محقق بر آن بوده است که پیشنهادهای جهت بکارگیری رسانه‌های آموزشی و تولید آنها به صورت آسان و ارزان قیمت بویژه در تدریس زیست‌شناسی ارائه دهد.

پژوهشگری طی انجام تحقیق و در جهت تحقق اهداف آن، در صدد پاسخ به سوالات زیر بوده است:

۱- آیا بکارگیری انواع رسانه آموزشی از قبیل: (چارت - مدل - تطلق شفاف - فیلم آموزشی - رایانه)

متناسب با محتوای درس زیست‌شناسی پایه اول دبیرستان در بهبود و تسریع فرآیندهای یاددهی - یادگیری موثر است؟

۲- آیا همیاری دانش‌آموزان در تولید و بکارگیری ابزار و وسایل آموزشی در بهبود روند یادگیری آنها موثر است؟

با عنایت به ماهیت موضوع، تحقیق از نوع کاربردی و با توجه به نحوه گردآوری داده‌ها از روش نیمه آزمایشی (نیمه تجربی) برای انجام پژوهش استفاده شده است.

جامعه آماری این تحقیق شامل دانش‌آموزان دختر پایه اول دبیرستان منطقه ۹ آموزش و پرورش که جمعاً ۱۲۵۰۰ نفر بوده است و در سال تحصیلی ۸۴ - ۱۳۸۳ در دبیرستانهای شهر تهران مشغول تحصیل بوده‌اند. بهره‌گیری از روش نمونه‌برداری خوشه‌ای تصادفی طبقه‌بندی شده بر حسب نسبت صفت مورد مشاهده در جامعه در سطح ۹۵٪ اطمینان نمونه‌گیری به عمل آمده است. و دانش‌آموزان مطابق طبقه‌بندی موجود بر حسب کلاس در دو نوبت صبح و بعد از ظهر دبیرستان طلوع فجر در نظر گرفته شده و با انتخاب دو کلاس از نوبت صبح و دو کلاس از نوبت بعد از ظهر که به طور تصادفی در گروههای آزمایش قرار گرفتند. حجم نمونه ۱۳۸ نفر تعیین شد.

در این تحقیق از روش کسب اطلاعات آماری از طریق نمونه‌گیری، بر اساس طبقه‌بندی کلاسی پس از انتخاب تعداد واحدهای آماری نمونه، مبادرت به گردآوری اطلاعات شده است. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش با استفاده از پس‌آزمونهای متعدد یعنی آزمونهای معلم ساخته به صورت ۵ آزمون از ۵ فصل کتاب در طول یک ترم و یک آزمون پایان ترم، در هر نوبت صبح یا و بعد از ظهر، اثر بخشی فرضیات تحقیق بر اساس سوالات معلمان در چهارچوب مباحث تدریس شده در طول یک ترم مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت.

پایائی آزمون با استفاده از روش تصنیف (دو نیمه کردن) و فرمول اسپیرمن - براون حدود ۷۴ درصد بدست آمده است. و برای تعیین روایی آزمون، در شورای تخصصی مرکب از دبیران درس زیست‌شناسی در یکی از جلسات گروههای آموزشی منطقه با حضور محقق، سوالات آزمون مورد تحلیل و بازبینی قرار گرفت و روایی آزمون تأیید گردید.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روشهای آماری توصیفی (نمودار درصد فراوانی، شاخصهای میانگین و انحراف استاندارد) و از آمار استنباطی (آزمون مقایسه نمونه‌های زوجی و آزمون نمونه‌های مستقل (t) و تحلیل واریانس دو عاملی) برای تأیید یا رد فرضیه‌های تحقیق و تحلیل آنها استفاده گردید. نتایج کلی حاصل از این تحقیق به شرح زیر است.

۱ - رسانه‌های آموزشی چارت - مدل - طلق شفاف - فیلم آموزشی و رایانه در بهبود و تسریع فرآیند یاددهی - یادگیری درس زیست‌شناسی پایه اول دبیرستان، موثر بوده است.

۲ - تفاوت معنی‌داری میان میانگین آزمونهای گروههای کنترل و آزمایش نوبت صبح با یکدیگر و نوبت بعد از ظهر با هم دیده شد. که نشان دهنده اثر بخشی رسانه‌ها در گروههای آزمایش می‌باشد و این اثربخشی توسط آزمونهای نمونه‌های زوجی و تحلیل واریانس دو عاملی مورد تأیید قرار گرفته است.

۳ - در مقایسه بین گروههای آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر، با استفاده از آزمون t مستقل تفاوت معنی‌داری میان میانگین آزمونهای گروههای آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر دبیرستان طلوع فجر وجود دارد.

۴- در تایید این فرضیه که همیاری دانش‌آموزان در استفاده از رسانه آموزشی رایانه در بهبود روند یادگیری آنها، موثر است. با توجه به ضریب همبستگی پیرسون، که عدد ۵۲٪ در نوبت صبح و ۴۱٪ در نوبت بعد از ظهر را نشان می‌داد. ارتقاء یادگیری دانش‌آموزان از همیاری آنها نشأت می‌گیرد.

۵- با استفاده از تحلیل واریانس دو عاملی، تفاوت معنی‌داری بین سطوح عامل رسانه‌ها وجود ندارد یعنی نوع رسانه آموزشی در اثر بخشی آن تاثیر ندارد.

تقدیم

به روح بلند و ملکوتی انبیاء و اولیاء الهی، اولین معلمان عرصه خلقت بشری،

تقدیم به:

پدر بزرگوار و مادر مهربانم، دومین معلمان عرصه زندگی که تمامی هستی

خود را، مرهون و مدیون الطاف، زحمات و راهنمایی‌های بی‌دریغ و بی‌شمار

آنها می‌دانم.

و

تقدیم به:

تمامی معلمان، مربیان و اساتید خودم و این مرز و بوم؛

که از ورود به صحنه علم و دانش تا به اکنون، زبانم قاصر از بیان شکر و

سپاس زحمات این روشنگران راه تعلیم و تربیت است.

تقدیر و تشکر

اکنون که به خواست و فضل خداوند متعال، با اتمام این پژوهش، در آستانه فراغت از تحصیل در مقطع دیگری از تحصیلات دانشگاهی قرار گرفته‌ام، خالصانه و عابدانه سر به سجده‌گاه عبودیت نهاده و خالق هستی را با تمام وجود سپاسگزارم. بر خود واجب می‌دانم از زحمات کلیه اساتید و بزرگوارانی که در این راه مرا مورد عنایت و محبت خود قرار دادند و از محضرشان کسب فیض نمودم کمال تشکر و قدردانی را بنمایم.

بویژه از استاد بزرگوار و ارجمند جناب آقای دکتر فرج‌اللهی که به عنوان استاد راهنما با نهایت متانت و حوصله و تحمل زحمات بی‌دریغ و خالصانه، با نقطه نظرات و پیشنهادات ارزنده در تمامی مراحل انجام پژوهش، مرا هدایت و راهنمایی فرمودند، صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم. و نیز از استاد گرامی و ارجمند جناب آقای دکتر حمیدی‌زاده در سمت استاد مشاور که با دقت نظر خاص و ارائه نظرات اصلاحی و پیشنهادات سازنده در مراحل تهیه این پایان‌نامه، نهایت همکاری و مساعدت را مبذول داشتند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

سعادت و توفیق روزافزون این عزیزان و کلیه کسانی که از ابتدا تا انتها در اجرای این پژوهش مرا یاری نموده‌اند، از درگاه ایزد منان خواهانم.

با تشکر

فائقه عظیم‌زاده اردبیلی

شهریور ۱۳۸۴

فهرست محتوا

صفحه	عنوان
	فصل اول: طرح تحقیق
۱	۱-۱ مقدمه
۳	۱-۲ بیان مساله
۶	۱-۳ ضرورت و اهمیت تحقیق
۱۱	۱-۴ اهداف تحقیق
۱۱	۱-۵ فرضیه‌های تحقیق
۱۲	۱-۶ متغیرهای تحقیق
۱۴	۱-۷ تعریف مفاهیم و اصطلاحات
	فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق
۱۸	۲-۱ مقدمه
۱۹	۲-۲ تکنولوژی آموزشی
۱۹	۲-۲-۱ تعاریف
۲۱	۲-۲-۲ ۱- تاریخچه پیدایش و تحول تکنولوژی آموزشی
۲۳	۲-۲-۲ ۲- کاربرد دستاوردهای کنونی رشته تکنولوژی آموزشی
۲۶	۲-۲-۲ ۴- ارتباط رشته تکنولوژی آموزشی با سایر رشته‌های علوم تربیتی
۳۰	۲-۲-۳ طراحی آموزشی
۳۴	۲-۲-۳ ۱- تعیین و تنظیم هدفهای کلی آموزشی
۳۲	۲-۲-۳ ۲- تحلیل آموزشی
۳۶	۲-۲-۳ ۲- تعیین محتوا - روش و وسیله
۴۱	۲-۲-۳ ۴- تعیین نظام ارزشیابی
۴۵	۲-۲-۴ ۴- فرآیند تدریس - یادگیری
۴۵	۲-۲-۴ ۱- عوامل موثر در تدریس
۵۰	۲-۲-۴ ۲- شرایط موثر بر یادگیری
۵۴	۲-۲-۴ ۳- آموزش جهانی
۵۹	۲-۲-۵ رسانه‌های آموزشی
۵۹	۲-۲-۵-۱ تعاریف
۶۰	۲-۲-۵-۲ تحقیقات در باره مقایسه رسانه‌ها
۶۳	۲-۲-۵-۳ اصول انتخاب رسانه‌ها
۶۸	۲-۲-۵-۳-۱ ویژگی‌های رسانه آموزشی مناسب

۷۱	۲-۵-۲ سطوح مهارت و تولید رسانه‌ها
۷۴	۲-۵-۴ انواع رسانه آموزشی
۷۴	۲-۵-۴-۱ طبقه‌بندی قراردادی رسانه‌ها
۷۷	۲-۵-۴-۲ نگاه اجمالی به برخی رسانه‌ها
۸۷	۲-۵-۴-۳ رایانه به عنوان یک رسانه آموزشی
۹۴	۲-۵-۵ نقش رسانه‌های آموزشی در فرآیند تدریس - یادگیری
۹۷	۲-۶ زیست‌شناسی
۱۰۰	۲-۶-۱ سیر تحول کتب و آموزش زیست‌شناسی در ایران
۱۱۴	۲-۶-۲ طرح راهبردی تغییر آموزش زیست‌شناسی در کشور
۱۱۷	۲-۶-۳ چشم‌انداز آموزش زیست‌شناسی در دنیای فردا
۱۲۰	۲-۷ مروری بر تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور
فصل سوم: روش تحقیق	
۱۲۰	۲-۱ مقدمه
۱۳۱	۲-۲ نوع تحقیق
۱۳۲	۲-۳ جامعه آماری
۱۳۲	۲-۴ روش نمونه‌گیری
۱۳۳	۲-۵ تعیین حجم نمونه
۱۳۴	۲-۶ روش و ابزار گردآوری داده‌ها
۱۳۵	۲-۷ روایی ابزار اندازه‌گیری
۱۳۷	۲-۸ پایایی ابزار اندازه‌گیری
۱۳۷	۲-۹ روش اجرایی پژوهش
۱۳۹	۲-۱۰ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۴۱	۲-۱۱ محدودیتهای تحقیق
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات	
۱۴۲	۴-۱ مقدمه
۱۴۳	۴-۲ تحلیل توصیفی اطلاعات
۱۶۶	۴-۳ تحلیل واریانس دو عاملی
۱۷۱	۴-۴ آزمون فرضیات
۱۸۵	۴-۵ روش آزمون t دو نمونه‌ای مستقل

فصل پنجم: تحلیل یافته‌ها و پیشنهادات

- ۱-۵ مقدمه ۱۹۲
- ۲-۵ خلاصه تحقیق ۱۹۳
- ۳-۵ تحلیل یافته‌ها ۱۹۴
- ۴-۵ جمع‌بندی حاصل از تحقیقات قبلی ۲۰۵
- ۵-۵ نتیجه‌گیری از یافته‌های پژوهش ۲۰۶
- ۶-۵ نتیجه‌گیری کلی ۲۰۹
- ۷-۵ پیشنهادات مبتنی بر تحقیقات قبلی ۲۱۱
- ۸-۵ پیشنهادات بر اساس یافته‌های تحقیق ۲۱۱
- ۹-۵ پیشنهادات برای محققان آینده ۲۱۷

منابع

- فهرست منابع داخلی ۲۱۵
- فهرست مقاله‌ها ۲۲۲
- فهرست پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی ۲۲۴
- فهرست منابع انگلیسی ۲۲۷

پیوست

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲ دوره‌های تحول رشته تکنولوژی آموزشی از آغاز تکوین تاکنون	۲۲
جدول ۲-۲ ارتباط رشته تکنولوژی آموزشی با برنامه‌ریزی درسی و آموزشی	۲۸
جدول ۲-۲ مناسب‌ترین شکل یادگیری از طریق همیاری	۳۶
جدول ۲-۴ مدل‌هایی برای انتخاب رسانه‌های آموزشی	۶۳
جدول ۲-۵ جدول دو بعدی هدفهای یک دوره تعلیماتی زیست‌شناسی برای کلاسهای متوسطه	۱۰۱
جدول ۲-۶ جدول واحدهای زیست‌شناسی در نظام جدید متوسطه شیوه نیمسال واحدی	۱۰۵
جدول ۲-۷ جدول واحدهای زیست‌شناسی در نظام جدید متوسطه شیوه سالی واحدی	۱۰۵
جدول ۲-۸ روش پیشنهادی برای آموزش زیست‌شناسی به شیوه نوین	۱۱۰
جدول ۳-۱ مشخصات جامعه آماری	۱۲۵
جدول ۳-۲ توزیع واحدهای آماری نمونه	۱۲۶
جدول ۴-۱ درصد فراوانی شغل پدر در گروه آزمایش صبح	۱۳۶
جدول ۴-۲ درصد فراوانی سطح سواد پدر در گروه آزمایش صبح	۱۳۶
جدول ۴-۳ درصد فراوانی شغل مادر در گروه آزمایش صبح	۱۳۷
جدول ۴-۴ درصد فراوانی سطح سواد مادر گروه آزمایش صبح	۱۳۷
جدول ۴-۵ درصد فراوانی تعداد فرزندان در گروه آزمایش صبح	۱۳۷
جدول ۴-۶ درصد فراوانی شغل پدر در گروه کنترل صبح	۱۳۸
جدول ۴-۷ درصد فراوانی سطح سواد پدر و در گروه کنترل صبح	۱۳۸
جدول ۴-۸ درصد فراوانی شغل مادر در گروه کنترل صبح	۱۳۸
جدول ۴-۹ درصد فراوانی سطح سواد مادر گروه کنترل صبح	۱۳۹
جدول ۴-۱۰ درصد فراوانی تعداد فرزندان در گروه کنترل صبح	۱۳۹
جدول ۴-۱۱ معدل کل سوم راهنمایی دانش‌آموزان گروه آزمایش صبح	۱۴۰
جدول ۴-۱۲ معدل کل سوم راهنمایی دانش‌آموزان گروه کنترل صبح	۱۴۱
جدول ۴-۱۳ درصد فراوانی شغل پدر در گروه آزمایش بعد از ظهر	۱۴۲
جدول ۴-۱۴ درصد فراوانی سطح سواد پدر در گروه آزمایش بعد از ظهر	۱۴۲
جدول ۴-۱۵ درصد فراوانی شغل مادر در گروه آزمایش بعد از ظهر	۱۴۲
جدول ۴-۱۶ درصد فراوانی سطح سواد مادر گروه آزمایش بعد از ظهر	۱۴۳
جدول ۴-۱۷ درصد فراوانی تعداد فرزندان در گروه آزمایش بعد از ظهر	۱۴۳
جدول ۴-۱۸ درصد فراوانی شغل پدر در گروه کنترل بعد از ظهر	۱۴۳
جدول ۴-۱۹ درصد فراوانی سطح سواد پدر در گروه کنترل بعد از ظهر	۱۴۴
جدول ۴-۲۰ درصد فراوانی شغل مادر در گروه کنترل بعد از ظهر	۱۴۴

جدول ۴ - ۲۱ درصد فراوانی سطح سواد مادر گروه کنترل بعد از ظهر ۱۴۴

- جدول ۴ - ۲۲ درصد فراوانی تعداد فرزندان در گروه کنترل بعد از ظهر ۱۴۵
- جدول ۴ - ۲۳ معدل کل سوم راهنمایی دانش آموزان گروه آزمایش بعد از ظهر ۱۴۶
- جدول ۴ - معدل کل سوم راهنمایی دانش آموزان گروه کنترل بعد از ظهر ۱۴۷
- جدول ۴ - ۲۵ محاسبات اولیه مربوط به تحلیل واریانس دو عاملی بین اثر بخشی عوامل کنترل و آزمایش نوبت صبح ۱۵۹
- جدول ۴ - ۲۶ تحلیل واریانس دو عاملی در اثر بخشی رسانه‌ها بین گروه کنترل و آزمایش نوبت صبح ۱۶۰
- جدول ۴ - ۲۷ محاسبات اولیه مربوط به تحلیل واریانس دو عاملی بین اثر بخشی عوامل کنترل و آزمایش نوبت بعد از ظهر ۱۶۱
- جدول ۴ - ۲۸ تحلیل واریانس دو عاملی در اثر بخشی رسانه‌ها بین گروه کنترل و آزمایش نوبت بعد از ظهر ۱۶۱
- جدول ۴ - ۲۹ محاسبات اولیه مربوط به تحلیل واریانس دو عاملی بین اثر بخشی رسانه‌ها با عوامل گروه آزمایش ۱۶۲
- جدول ۴ - ۳۰ تحلیل واریانس دو عاملی در اثر بخشی رسانه‌ها بین عوامل گروه آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر ۱۶۳
- جدول ۴ - ۳۱ شاخصهای آماری رسانه آموزشی چارت نوبت صبح ۱۶۴
- جدول ۴ - ۳۲ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه آموزشی چارت در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی و یادگیری ۱۶۴
- جدول ۴ - ۳۳ شاخصهای آماری رسانه آموزشی مدل نوبت صبح ۱۶۵
- جدول ۴ - ۳۴ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه آموزشی مدل در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی - یادگیری ۱۶۵
- جدول ۴ - ۳۵ شاخصهای آماری رسانه آموزشی طلق شفاف نوبت صبح ۱۶۶
- جدول ۴ - ۳۶ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه آموزشی طلق شفاف در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی یادگیری ۱۶۶
- جدول ۴ - ۳۷ شاخصهای آماری رسانه فیلم آموزشی نوبت صبح ۱۶۷
- جدول ۴ - ۳۸ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه فیلم آموزشی در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی - یادگیری ۱۶۷
- جدول ۴ - ۳۹ شاخصهای آماری رسانه آموزشی رایانه نوبت صبح ۱۶۸
- جدول ۴ - ۴۰ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه آموزشی رایانه در بهبود و تسريع فرآیندهای یاددهی - یادگیری ۱۶۸
- جدول ۴ - ۴۱ آزمون همبستگی پیرسون ۱۶۹
- جدول ۴ - ۴۲ شاخصهای آماری پنج رسانه آموزشی ۱۷۰
- جدول ۴ - ۴۳ نتایج آزمون آماری تاثیر پنج رسانه آموزشی در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی - یادگیری ۱۷۰
- جدول ۴ - ۴۴ شاخصهای آماری رسانه آموزشی چارت نوبت بعد از ظهر ۱۷۱
- جدول ۴ - ۴۵ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه آموزشی چارت در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی یادگیری ۱۷۱
- جدول ۴ - ۴۶ شاخصهای آماری رسانه آموزشی مدل نوبت بعد از ظهر ۱۷۲
- جدول ۴ - ۴۷ نتایج آزمون آماری رسانه مدل در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی - یادگیری ۱۷۲
- جدول ۴ - ۴۸ شاخصهای آماری رسانه آموزشی طلق شفاف نوبت بعد از ظهر ۱۷۳
- جدول ۴ - ۴۹ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه طلق شفاف در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی - یادگیری ۱۷۳
- جدول ۴ - ۵۰ شاخصهای آماری رسانه فیلم آموزشی نوبت بعد از ظهر ۱۷۴
- جدول ۴ - ۵۱ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه فیلم آموزشی در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی - یادگیری ۱۷۴
- جدول ۴ - ۵۲ شاخصهای آماری رسانه آموزشی رایانه نوبت بعد از ظهر ۱۷۵
- جدول ۴ - ۵۳ نتایج آزمون آماری تاثیر رسانه رایانه در بهبود و تسريع فرآیند یاددهی - یادگیری ۱۷۵
- جدول ۴ - ۵۴ آزمون همبستگی پیرسون ۱۷۶

- جدول ۴- ۵۵ شاخصهای آماری پنج رسانه آموزشی ————— ۱۷۷
- جدول ۴- ۵۶ نتایج آزمون آماری تاثیر پنج رسانه آموزشی در بهبود و تسريع فرآيند ياددهی - يادگیری ————— ۱۷۷
- جدول ۴- ۵۷ مقایسه نتایج آزمون نمونه‌های مستقل گروه‌های آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر با استفاده از رسانه چارت ————— ۱۷۹
- جدول ۴- ۵۸ مقایسه نتایج آزمون نمونه‌های مستقل گروه‌های آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر با استفاده از رسانه مدل ————— ۱۸۰
- جدول ۴- ۵۹ مقایسه نتایج آزمون‌های مستقل گروه‌های آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر با استفاده از رسانه طلق شفاف ————— ۱۸۱
- جدول ۴- ۶۰ مقایسه نتایج آزمون نمونه‌های مستقل گروه‌های آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر با استفاده از رسانه فیلم آموزشی ————— ۱۸۲
- جدول ۴- ۶۱ مقایسه نتایج آزمون نمونه‌های مستقل گروه‌های آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر با استفاده از رسانه رایانه ————— ۱۸۳
- جدول ۴- ۶۲ مقایسه نتایج آزمون نمونه‌های مستقل گروه‌های آزمایش نوبت صبح و بعد از ظهر با استفاده از ۵ رسانه آموزشی ————— ۱۸۴

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۳۰	نمودار ۲-۱ الگوی طراحی آموزشی
۶۲	نمودار ۲-۲ الگوی انتخاب رسانه آموزشی
۷۱	نمودار ۲-۳ طبقه‌بندی قراردادی رسانه‌های آموزشی
۱۰۹	نمودار ۲-۴ طرح راهبردی تغییر شیوه آموزش زیست‌شناسی
۱۴۸	نمودار ۴-۱ مقایسه نمودار رسانه آموزشی چارت در گروه‌های آزمایشی نوبت صبح و بعد از ظهر
۱۴۸	نمودار ۴-۲ مقایسه نمودار رسانه آموزشی مدل در گروه‌های آزمایشی نوبت صبح و بعد از ظهر
۱۴۹	نمودار ۴-۳ مقایسه نمودار رسانه آموزشی طلق شفاف در گروه‌های آزمایشی نوبت صبح و بعد از ظهر
۱۴۹	نمودار ۴-۴ مقایسه نمودار رسانه فیلم آموزشی در گروه‌های آزمایشی نوبت صبح و بعد از ظهر
۱۵۰	نمودار ۴-۵ مقایسه نمودار رسانه آموزشی رایانه در گروه‌های آزمایشی نوبت صبح و بعد از ظهر
۱۵۰	نمودار ۴-۶ مقایسه نمودار پنج رسانه آموزشی در پایان ترم در گروه‌های آزمایشی نوبت صبح و بعد از ظهر
۱۵۱	نمودار ۴-۷ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه آموزشی چارت نوبت صبح
۱۵۱	نمودار ۴-۸ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه آموزشی چارت نوبت بعد از ظهر
۱۵۲	نمودار ۴-۹ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه آموزشی مدل نوبت صبح
۱۵۲	نمودار ۴-۱۰ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه آموزشی مدل نوبت بعد از ظهر
۱۵۳	نمودار ۴-۱۱ گروه‌های آزمایش کنترل رسانه آموزشی طلق شفاف نوبت صبح
۱۵۳	نمودار ۴-۱۲ گروه‌های آزمایش رسانه آموزشی طلق شفاف نوبت بعد از ظهر
۱۵۴	نمودار ۴-۱۳ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه فیلم آموزشی نوبت صبح
۱۵۴	نمودار ۴-۱۴ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه فیلم آموزشی نوبت بعد از ظهر
۱۵۵	نمودار ۴-۱۵ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه رایانه نوبت صبح
۱۵۵	نمودار ۴-۱۶ گروه‌های آزمایش و کنترل رسانه رایانه نوبت بعد از ظهر
۱۵۶	نمودار ۴-۱۷ گروه‌های آزمایش و کنترل پنج رسانه آموزشی در نوبت صبح
۱۵۶	نمودار ۴-۱۸ گروه‌های آزمایش و کنترل پنج رسانه آموزشی در نوبت بعد از ظهر
۱۶۰	نمودار ۴-۱۹ تحلیل واریانس دو عاملی بدون اثر متقابل نوبت صبح
۱۶۲	نمودار ۴-۲۰ تحلیل واریانس دو عاملی بدون اثر متقابل نوبت بعد از ظهر
۱۶۳	نمودار ۴-۲۱ تحلیل واریانس دو عاملی بدون اثر متقابل نوبت صبح و بعد از ظهر

فصل اول
طرح تحقیق

۱-۱ مقدمه

پیشرفت چشمگیری که امروزه در زمینه علم و تکنولوژی بدست آمده سبب تغییرات عمده‌ای در تمامی ابعاد جامعه شده است، اما حقیقت اینست که بار توقعات جامع روز بروز بر دوش آموزش و پرورش هر کشور سنگینی می‌کند. سعادت و سلامت یک جامعه به کارآیی و بهره‌دهی نظام آموزشی آن جامعه که در رأس آن آموزش و پرورش می‌باشد، بستگی دارد.

از مهمترین شاخصهای توسعه در یک کشور، کمیت و کیفیت برون داد نظام آموزشی است. چگونگی کمی و کیفی این شاخص با سیستم انتقال اطلاعات و بهبود فرآیند یاددهی - یادگیری ارتباطی تنگاتنگ دارد. تکنولوژی آموزشی می‌تواند از طریق کمک به انتقال اطلاعات، توسعه روشها و بکارگیری وسایل و امکانات آموزشی، نقش مهمی در بهبود فرآیند آموزش و یادگیری ایفا نماید.

طبیعی است این امر از طریق بهره‌گیری از برنامه‌ریزی صحیح آموزشی - روشهای موثر و ایجاد و تنظیم شرائط و موقعیت یادگیری مناسب امکانپذیر است.

شواهد نشان می‌دهد که عدم آگاهی مدیران به بهره‌گیری از تکنولوژی آموزشی، بی‌رغبتی و بی‌حوصلگی معلمان کمبود مراکز تولید، عدم دسترسی معلمان به وسایل آموزشی، ضعف معلمان در مهارتهای لازم و سایر عوامل مشابه دیگر در این زمینه، موجب گردیده که به تدریج مشکلات بسیاری در زمینه بهره‌گیری از تکنولوژی آموزشی در فرآیند یاددهی - یادگیری بوجود آید. (مجدفر، ۱۳۷۱، ص ۲۰)

ژاک هلک^۱ در رابطه با اهمیت آموزش و تاثیرگذاری تکنولوژی آموزشی در ارتقاء کیفیت آن، چنین بیان می‌کند: «آموزش، حتی وقتی که کمبود تجهیزات و سواد هم در میان نباشد، کار ساده‌ای نیست، با این حال حتی بدون کتاب درسی، وسایل سمعی و بصری دیگر موادی که از طریق تصویر به درک دانش‌آموز کمک می‌رساند، این

کار واقعاً چالشی بسیار دشوار خواهد بود موادی را که برای تحقق هدفهای اساسی یک کشور در حال توسعه لازم است می‌توان به شرح زیر طبقه‌بندی کرد: (۱) مواد اساسی مانند کتاب درسی، کاغذ و نوشتار، (۲) مواد واسطه‌ای مانند تجهیزات آموزشی علائم، (۳) وسایل جدید سمعی و بصری و کامپیوترها ...»

(هلاک، مترجم نفیسی، ۱۳۷۱، ص ۳۰۰)

بسیاری از دانشمندان تعلیم و تربیت معتقدند که مهمترین خصوصیت یک معلم خوب قدرت او در انتقال و تفهیم هدفهای آموزشی به شاگردان و برقراری ارتباط با ایشان است، در هر مرحله از تدریس و تفهیم، هدف معلم یکی یا مجموعه‌ای از موارد زیر است:

الف - یاد دادن اطلاعات و معلومات

ب - عوض کردن طرز فکر یا نگرش

ج - آموختن مهارت

در هر سه حال هدف، انتقال چیزی است از معلم به شاگرد و قدرت در این انتقال یا برقراری ارتباط همانطور که گفته شد از مهمترین خصوصیات یک معلم خوب و چیزی است که بقول ادگار دیل^۱ می‌تواند موجب موفقیت یا شکست افراد در مقام معلم بشود. (رشیدیپور، ۱۳۵۶ ص ۱۲)

در کتابهای مختلف آمده است که آنچه باعث برقراری ارتباط بین فرستنده پیام و گیرنده پیام می‌شود، رسانه^۲ نام دارد. کاربرد این واژه در زمینه تعلیم و تربیت نیز با حفظ همین معنا و محتوا بوده است و رسانه آموزشی^۳ به وسایل و ابزارهایی گفته می‌شود که توسط آنها انتقال پیام آموزشی از فرستنده (معلم) به گیرنده (دانش‌آموز) صورت می‌گیرد.

^۱ - Jacques Hallak ۱۹۹۹

^۲ - Edgar Dale

^۳ - Media

^۴ - Instructional Media

از آنجا که یکی از عوامل موثر در تدریس اثر بخش کاربرد رسانه‌های آموزشی متناسب با محتوای درس برای دستیابی به اهداف آموزشی می‌باشد، لذا هر اندازه معلمان اینگونه وسایل و ابزار را در فرآیند یاددهی - یادگیری بکارگیرند، در کار خود موفق‌تر خواهند بود.

بنابراین محقق درصدد برآمد تا با بکارگیری انواع رسانه آموزشی در فرآیند یاددهی - یادگیری درس زیست‌شناسی مفاهیم این درس را به صورت عینی‌تر و واقعی‌تر، ارائه داده و باعث تسهیل و بهبود یادگیری دانش‌آموزان در این درس گردد همچنین با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهاداتی مبنی بر اثر بخشی رسانه‌ها و بکارگیری عملی آنها در امر آموزش و ارتقاء کیفی یادگیری درس زیست‌شناسی ارائه دهد.

۱-۲- بیان مسئله:

«تکنولوژی آموزشی مجموعه روشها و دستورالعمل‌هایی است که با استفاده از یافته‌های علمی برای حل مسائل آموزشی اعم از طرح، اجرا، ارزشیابی در برنامه‌های آموزشی بکار گرفته می‌شود.» (فردانش، ۱۳۸۲، ص ۱۶)

در مفهوم جدید تکنولوژی آموزشی بیشترین تاکید بر طراحی سیستماتیک فرآیند یاددهی - یادگیری است. برای ارتقاء سطح آموزش و کسب نتایج مطلوب از فعالیتهای تدریس و یادگیری، تمام عوامل موثر در آموزش را باید در قالب یک سیستم آموزشی که همه باهم مرتبط و هماهنگ باشند طراحی کرد.

در این میان نقش ابزار و رسانه‌ها به عنوان جزء مهمی از تکنولوژی آموزشی می‌تواند به عنوان وسیله‌ای در راه رسیدن به اهداف آموزشی مورد توجه و عنایت بیشتری قرار گیرد. شناخت وسایل آموزشی و بکارگیری آنها در امر تدریس، یکی از ملزومات یاددهی - یادگیری است که معلمین باید بر این نکته مهم، توجه نموده و علاوه بر آن مهارتهای لازم در تولید و ساخت رسانه‌های آموزشی به صورت کاربردی و ارزان قیمت را کسب نمایند.

امروزه بیشتر جوامع برای جبران ایستائیهای گذشته و رفع موانع پیشرفت کشور نظام آموزشی خود را مورد بررسی و تجدید نظر قرار می‌دهند و برای آنکه در این راه از تکرار اشتباه و تحمل هزینه‌های گزاف جلوگیری

کنند با حفظ ارزشهای ملی و اعتقادی خود از نتایج تحقیقات و تجارب عملی و فنی سایر کشورها نیز به تناسب شرائط و نیازهای کشور بهره می‌گیرند. (پیر نعیمی، ۱۳۷۶، ص ۶)

اما با نظر به تجارب بدست آمده از نظام آموزشی جامعه و شواهد موجود، ملاحظه می‌شود که چنین دیدگاهی در نظام و یادگیری حاکم نیست و علارغم توسعه رشته تکنولوژی آموزشی در دانشگاههای کشور تدریس این درس در مراکز تربیت معلم، چندان تفاوتی در تدریس و شیوه آموزشی معلمان به عمل نیامده است.

از جمله تحقیقات انجام شده در ایران در زمینه تکنولوژی آموزشی به چند مورد اشاره شده است:

قهرمان عباسزاده (۱۳۷۱) تحقیقی تحت عنوان پیرامون میزان آشنایی و کاربرد وسایل تکنولوژی آموزشی در آموزش معلمان راهنمایی در استان مازندران انجام داده است، نتایج حاصله از این تحقیق نشان می‌دهد که وسایل آموزشی و تجهیزات کافی برای آموزش موثر در مدارس وجود ندارد و علاوه بر این امر عده زیادی از معلمان آموزشهای لازم برای استفاده، کاربرد و ساخت وسایل آموزشی را ندیده‌اند و در نتیجه مهارت بکارگیری اینگونه وسایل را ندارند. و از نتایج دیگر این تحقیق، آن است که بالغ بر نیمی از معلمان راهنمایی با روشها و فنون تدریس آگاهی ندارند و در آموزش، بیشتر از روشهای سنتی استفاده می‌کنند.

پرویز مشایخی (۱۳۷۲) در تحقیقی با عنوان در مورد عوامل باز دارنده استفاده از تکنولوژی آموزشی در فرآیند یاددهی - یادگیری از دیدگاه معلمان ابتدایی استان مازندران انجام داده است و نتایج زیر بدست آمده است:

- فقدان امکانات فیزیکی مناسب و تجهیزات آموزشی موجب عدم استفاده از آنها گردیده است.

- بسیاری از آموزگاران با مفهوم کامل و جدید تکنولوژی آموزشی ندارند.

- بسیاری از آموزگاران به علت سادگی اجرای روش سنتی بدان عادت کرده‌اند.

نتایج حاصل از تحقیق ما شاء... فراهانی (۱۳۷۲) با موضوع بررسی موانع بهره‌گیری از تکنولوژی آموزشی در فرآیند تدریس - یادگیری از دیدگاه دبیران راهنمایی در شهر اراک، نشان می‌دهد که عواملی چون کثرت دانش‌آموزان در کلاس، عدم تامین امکانات مالی مدرسه، کمبود وسایل و تجهیزات آموزشی، کمبود فضای